

Nr 46.

Av herr **Ericsson, Carl Eric**, och herr **Ohlon**, om *ändrade bestämmelser angående övertidsersättning för sjöfolket.*

Sedan tillkomsten av 1919 års sjöarbetstidslag har övertidsersättning för sjöfolket beräknats på ett sätt, som måhända vid denna lags ikraftträdande kunde anses rimligt, men nu ej längre med hänsyn bland annat till löernas stegring synes hava berättigande. Då ovannämnda lag genomfördes, bestämdes nämligen att övertidsersättningen per timme skulle utgå å söckendag med 150-del och å helgdag med 75-del av sjömannens kontanta månadslön.

I 1938 års sjöarbetstidslag bibehölls denna beräkningsgrund. Redan då hade löerna, åtminstone för vissa ombordsanställda, stigit till sådana belopp — främst genom fartygens tilltagande storlek och därmed ökade löner samt införandet av ett stort antal inkomstillägg på olika trader — att övertidsbeloppen per timme i många fall stego till summor, som saknade all motsvarighet inom liknande verksamhetsområden i land.

I den konvention angående hyror, arbetstid och bemanning å fartyg, vilken antogs på Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens i Seattle sommaren 1946, stadgas enligt artikel 17 mom. 1 att »grunderna för beräkning av övertidsersättningens storlek fastställas genom nationell lagstiftning eller kollektivavtal; dock må ersättningen i intet fall understiga 125 procent av månadslönen för timme räknat».

Konventionen har som bekant icke ratificerats av Sverige eller av något annat land, men 1946 års sjömanskommitté fick i uppdrag att revidera 1938 års sjöarbetstidslag på sådant sätt, att den så nära som möjligt skulle ansluta sig till konventionen för att sålunda nå möjligheter till ratificering av densamma. I det förslag, som nämnda kommitté med betänkande av den 2 februari 1948 avgav, hade man likväl icke frångått den tidigare här i landet tillämpade beräkningsgrunden för övertidsersättning. Två av kommittéledamöterna framförde i särskilda yttranden erinringar häremot, och av Kungl. Maj:ts proposition nr 265/1948 framgår, att även departementschefen varit tveksam, då han anslutit sig till kommitténs förslag om att bestämmelserna från 1938 års sjöarbetstidslag rörande ersättningen för övertidsarbete för sjöfolket måtte bibehållas oförändrade även i 1948 års lag.

Departementschefen framhöll sålunda, att principiella skäl talade för att man borde överlåta åt parterna själva att avtalsvägen reglera övertidsersättningens storlek, vilket exempelvis skett i 1942 års arbetstidslag för detaljhandeln. Med hänsyn till bland annat den omständigheten, att Seattlekonventionen ställt övertidsersättningen i bestämd relation till den ordinarie avlöningen — konventionen stadgar som nämnts, att övertidsersättningen skall utgöra minst 125 procent av timlönen — ansåg han sig emellertid icke kunna förorda, att sjöarbetstidslagen skulle ändras därhän, att parterna ensamma fritt skulle bestämma övertidsersättningens storlek.

Vid ärendets behandling i riksdagen förmärktes ytterligare betänksamhet emot bibehållandet av dessa bestämmelser; sålunda anförde andra lagutskottet vid sin behandling av detta ärende (utl. nr 54/1948), att det med hänsyn till övertidsersättningens karaktär av arbetslön kunde övervägas om man icke — såsom i andra fall skett (jfr 1942 års detaljhandelslag) — borde överlåta åt parterna att avtalsvägen reglera övertidsersättningens belopp. Detta föreföll utskottet motiverat jämväl på den grund att övertidsersättningen enligt gällande system för de högst avlönade besättningskategorierna kan uppgå till anmärkningsvärt höga belopp. Den mycket stora skillnaden som ersättningen för arbete på övertid följaktligen måste uppvisa skilda besättningskategorier emellan kan i och för sig, framhöll utskottet, synas mindre tilltalande och kan för övrigt medföra den olägenheten, att sjömän med lägre avlöning belastas med övertidsarbete i större utsträckning än bättre avlönade besättningsmän.

I motsats till departementschefen kunde utskottet däremot för sin del icke finna, att ifrågavarande stadgande i konventionen (art. 17) utslöte att grunderna för beräkning av övertidsersättningens storlek fastställas genom kollektivavtal, d. v. s. genom uppgörelse mellan parterna själva. Då tiden emellertid icke medgav utskottet att företaga någon mera ingående prövning av olika tänkbara metoder att bestämma övertidsersättningen, fann utskottet sig nödsakat att inskränka sig till ett omnämnande med uttalande av att frågan enligt utskottets förmenande förtjänade att ägnas fortsatt uppmärksamhet.

Det är onekligen ägnat att förvåna, att sådana beräkningsgrunder för övertidsersättning tillämpas inom sjöfarten, som icke återfinnas inom några andra verksamhetsområden och vilka tillförsäkra vissa kategorier av sjöfolk övertidsersättningsbelopp, som icke stå i rimlig proportion till den fasta månadslönen och icke äga motsvarighet vare sig inom industrien eller inom jordbruket.

Ej ens i USA — med de i förhållande till de svenska högre lönerna till sjöfolket — har man ansett sig kunna tillämpa vårt beräkningssätt utan kollektivavtalsvägen fastställt vissa belopp per timme för de olika kategorierna. Jämväl de övriga skandinaviska länderna ha tillämpat detta förfaringssätt. Man har även i utlandet vid tidsbefraktning av svenska fartyg

haft sin uppmärksamhet riktad på detta förhållande, vilket förorsakat svenska rederier svårigheter. Det bör härvidlag uppmärksammas, att den svenska handelsflottans struktur sedan den första sjömanslagens tillkomst väsentligen förändrats och att ett stort antal fartyg numera sysselsätts i tidsbefraktning. Tidsbefraktarna ha enligt certepartierna att vidkännas kostnaderna för övertidsersättning. På grund av de betungande övertidskostnaderna i de svenska fartygen bli dessa mindre efterfrågade än fartyg tillhörande andra nationer. Med hänsyn till de i dagens ekonomiska läge ökade kraven på bland annat vår handelsflotta synes det angeläget att dylika svårigheter i görligaste mån undanröjas.

Såsom redan berörts har utskottet icke funnit denna fråga utredd på ett tillfredsställande sätt. Enligt vårt förmenande bör detta snarast ske. Någon särskild kommitté borde icke behöva tillsättas för detta ändamål, utan bör en utredning kunna företagas inom vederbörande ämbetsverk.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om omedelbar utredning inom vederbörande ämbetsverk angående övertidsersättningsbestämmelserna för sjöfolket, samt

att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Stockholm den 18 januari 1949.

Carl Eric Ericsson.

Sven Em. Ohlson.
